

Філоненко М.М.,
Головань Г.О.

ЗАЛЕЖНІСТЬ РІВНЯ ОСОБИСТІСНОЇ ТРИВОЖНОСТІ ВІД ТИПУ ОСОБИСТІСНОЇ АДАПТАЦІЇ ЗА ТЕОРІЄЮ ТРАНЗАКТНОГО АНАЛІЗУ

Національний медичний університет імені О.О.Богомольця, м. Київ

Резюме. Дане дослідження присвячено проблемі визначення передумов формування рівня особистісної тривожності. Це питання розглянуто з позиції транзактного аналізу. В статті подана характеристика зв'язку між компонентами життєвого сценарію і розвитком рівня особистісної тривожності.

Ключові слова: особистісна тривожність, транзактний аналіз, етапи розвитку особистості, екзистенціальна позиція, життєвий сценарій, особистісна адаптація.

Для реалізації своєї соціальної та біологічної сутності кожна людина здійснює обмін інформацією з навколишнім середовищем. Важливим шляхом забезпечення цього обміну є спілкування, оскільки воно є засобом передачі суспільного досвіду. В процесі спілкування люди не тільки здійснюють взаємний обмін інформацією, інтересами, почуттями, а й формуються як особистості, виявляючи свої індивідуальні особливості.

Однією з теорій, які досліджують проблему залежності індивідуальних особистісних характеристик від набутого соціального досвіду, у сучасній психології є транзактний аналіз. Представники цього напрямку вважають, що ще в ранньому дитинстві людина формує особливі патерни соціальної взаємодії, що називаються особистісними адаптаціями, які вона використовує у подальшому житті, як найбільш "ефективні" та ті, що "дають змогу вижити". Ці форми взаємодії з навколишнім світом виникають в результаті спілкування з оточуючими та проявляються в подальшому в спілкуванні. Передумовами виникнення тієї чи іншої форми є особистісні характеристики, що формуються також в спілкуванні.

Метою даного дослідження було визначення та дослідження залежності формування певного рівня особистісної тривожності при певних видах особистісних адаптацій. Об'єктом даного дослідження були види особистісних адаптацій як способи соціальної взаємодії. Предметом даного дослідження були істотні зв'язки між певним рівнем особистісної тривожності та певними типами особистісних адаптацій. В процесі даного

дослідження був здійснений теоретико-методологічний аналіз проблеми формування рівня особистісної тривожності в залежності від типів особистісної адаптації, а також були вироблені практичні рекомендації щодо корекції компонентів сценарного процесу як методу впливу на рівень особистісної тривожності.

"Транзактний аналіз є теорією особистості та систематичною психотерапією, метою якої є розвиток та зміна особистості". Це визначення було запропоноване Міжнародною Асоціацією Транзактного Аналізу [4]. Як теорія особистості транзактний аналіз пропонує структурну модель, яка відома як модель еґо-станів. Вона також дає змогу зрозуміти як структурні особливості проявляються у поведінці та спілкуванні. Транзактний аналіз включає в себе теорію комунікації, дитячого розвитку та сценарію життя, яка пояснює як в дитинстві відбувається утворення патернів людської поведінки [1].

Основою транзактного аналізу є структурна модель еґо-станів. Еґо-стан – це сукупність пов'язаних між собою поведінки, думок та почуттів, як спосіб прояву особистості людини в даний момент [1]. Модель охоплює три різноманітні еґо-стани: батько, дорослий, дитина. Основною є модель другого порядку, яка включає три основні еґо-стани (Рис. 1).

Батьківський еґо-стан (Б2) включає в себе поведінку, думки та почуття, що були сприйнятими від реально існуючих батьків, чи інших референтних людей. Певною мірою з структурної позиції батьківський еґо-стан є інтроектом [8]. Дорослий еґо-стан (Др2) у структурній моделі другого порядку характеризується тим,

Рис. 1. С

рядку
що лю
відпов
чином
тегій д
інших е
начаєс
ни, що
чого еґ
яснена
[10]. В
форму
модель

Відпов
станах
тології
що вин
тини ч
диною
чення
ка, дит
Крім
функці
зує, ш
Функці
частин
ристов
"що?",
Транз
взаєм
до інш
обміні
визна
аналізу
проглад
дуль (од
в проглад
тивних)
хологіч
В дит
ний сцен
рюється

Рис. 1. Структурна модель еґо-станів другого порядку

що людина мислить, відчуває і чинить відповідно до принципу "тут і тепер" [4]. Таким чином дорослий є місцем знаходження стратегій для оцінки реальності, а також оцінки інших еґо-станів. Дитячий (Дт2) еґо-стан визначається як інформація про дитинство людини, що зберігається. Структурна модель дитячого еґо-стану першого порядку може бути пояснена тільки з позиції генетичного підходу [10]. Вже з самого народження починають формуватися перші еґо-стани, які і становлять модель первинного порядку.

Відповідно до прийнятих раніше рішень в станах "Я" можуть спостерігатися наступні патології. Контамінація – структурна патологія, що виникає коли частина вмісту еґо-станів дитини чи батька помилково сприймається людиною за вміст еґо-стану дорослого. Виключення – це відсутність частини еґо-станів батька, дитини чи дорослого.

Крім структурної моделі вирізняють функціональну [7]. Структурна модель показує, що являє собою кожний еґо-стан. Функціональна модель розділяє еґо-стани на частини, щоб показати як особистість їх використовує. Структура відповідає на питання: "що?", а функція – "як?".

Транзакція – є одиницею соціальної взаємодії [1]. Кожна людина може звернутися до іншої з одного з трьох еґо-станів. При обміні транзакціями люди сигналізують, що визнають один одного. Мовою транзакційного аналізу будь-який акт визнання називається прогладжуванням. Прогладжування – це модуль (одиниця) визнання. Людина має потребу в прогладжуваннях (як позитивних, так і негативних) для підтримки свого фізичного та психологічного здоров'я.

В дитинстві кожна людина пише свій власний сценарій життя [5]. Основний сюжет створюється ще в ранньому дитинстві, коли дитина

ще не вміє говорити. У подальшому ця історія деталізується. До семи років вона в основному закінчена. Цей сценарій не усвідомлюється, і людина діє таким чином щоб досягти запрограмованої фінальної сцени. У ході аналізу сценарію можна виявити як люди несвідомо створюють свої проблеми, так як вони проявляються у спілкуванні.

Першим у формуванні сценарію виникає програма, що базується на настановах батьків, які стосуються того як бути чоловіком чи жінкою. Якщо дитина виконує ці настанови, то ці настанови називаються курсом. Можуть бути і негативні команди, які охороняють дитину від наслідування курсу. Це сценарні накази чи стопери. Існують також настанови, які стосуються того, що дитина повинна робити. Вони можуть мати заборону чи дозвіл. Роберт та Мері Голдінґи виділили 12 основних заборон: "не існуй", "не будь собою", "не будь дитиною", "не рости", "не робити цього", "не роби нічого", "не будь значимим", "не належ", "не будь близьким", "не будь здоровим", "не думай", "не відчувай" [3]. Важливою частиною сценарію є епіскрипт. Це своєрідна "гаряча картопля", яку батьки, бажаючи звільнитися від свого сценарію передають своїм дітям. Пережити сценарій можна різними способами, в залежності від типу сценарного процесу. Відомі шість типів сценарного процесу: "поки не"; "після"; "ніколи"; "завжди"; "майже"; "невизначений".

Важливою концепцією у транзакційному аналізі є теорія драйверів, або директив. Драйвер є собою сукупністю слів, інтонацій, жестів, положення тіла та виразу обличчя [4]. Вони є певними поведінковими реакціями, які людина демонструє перед тим, як включитися в якусь сценарну поведінку. Виділяють п'ять директив: "будь досконалим", "подобайся іншим", "намагайся", "будь сильним", "поспішай". Кожний драйвер має свої характерні прояви, які можуть бути використаними для діагностики.

В процесі розвитку поступово формуються різні структури особистості, а зокрема компоненти еґо-станів. Памела Левін та Джин Ізілі Кларк розглядають розвиток особистості з позиції її соціалізації [10]. На різних етапах формування у особистості є певні задачі, щодо подальшого розвитку, і людина отримує певні заборони чи дозволи стосовно актуальних завдань.

З 0 до 6 місяців головним завданням є "бути". Заборонами, які може отримати дитина на

ТАБЛИЦЯ 1

ПОВЕДІНКОВІ ОЗНАКИ ДРАЙВЕРІВ

Ознаки	Будь досконалим	Будь сильним	Намагайся	Подобайся іншим	Поспішай
Слова	ввідні речення	дистанціювання, «це нудно»	«я буду намагатися», «я не можу»	«добре?» «Це ..., але...»	«швидше» «ніколи» «давай»
Інтонація	рівна, чітка, диктуюча	монотонна, не гучна	здавлена, напружена	підвищена до кінця речення	слова зливаються, занепокоєна
Жести	рахунок на пальцях, поглажування підборіддя	жестів мало чи немає	рука збоку від голови (ніби прагне почути чи побачити)	кивання головою, руки долонями догори	постукування пальцями, качання ногою
Пози	збалансована, пряма	нерухома, закрита	згорбленість, нахил вперед	згорбленість, нахил плечей вперед, нахил до співрозмовника	тривожно змінює пози
Вираз обличчя	очі направлені вгору, рот напружений	невизначний, виглядає більш молодим	насуплює брови (вертикальні зморшки біля носа)	погляд з-під при піднятих брів, перебільшена посмішка з відкритими зубами	швидко, часте переміщення погляду

даному етапі є "не існує", "не відчувай", "немає потреб". З 6 до 18 місяців триває стадія "робити". Актуальними заборонами є "не турбуй мене", "не проявляй ініціативу", "не роби", "не будь зацікавленим". Стадія з 18 місяців до 3 років присвячена завданню "думати". На даному етапі можуть формуватися певні заборони, а саме: "не думай", "не май потреб", "не будь окремим від мене". З 3 років до 6 років завданням є формуванням ідентичності та сили. Отриманими заборонами можуть бути: "не будь здоровим психічно", "не будь сильним", "не будь коханим". З 6 років до 12 років триває стадія структури та компетентності. Заборонами на цьому етапі є "не роби помилок", "не думай", "не май структури". З 12 до 19 років триває проміжна стадія регенерації. Отриманими заборонами можуть бути: "не роби цього", "не рости". З 19 років повторюється новий цикл розвитку, який проходить ті ж самі стадії роз-

витку. Тобто на кожному етапі життя є певні сенситивні періоди для певних перерішень та отримання нових дозволів.

За певними поведінковими патернами, певними типами наказів, певними формами драйверів, видами сценарного процесу виділяють особливі типи пристосування особистості до виживання та функціонування у соціумі, які називаються особистісними адаптаціями [9]. За поступовістю формування та функціональним значенням виділяють 2 основні групи особистісних адаптацій: виживаючі та виконуючі. Виживаючі особистісні адаптації формуються від 0 до 7 років, і утворюються на основі певної характеристики, що допомагає вижити маленькій дитині. Але виживаючі адаптації не допомагають ефективно взаємодіяти у соціумі та задовольняти всі потреби, оскільки вони спрямовані в першу чергу на захист, а не на шлях надання та отримання прогляджувань [6].

Виконуючі адаптації формуються з семи років, і за часом співпадають з остаточним формуванням батьківського еґо-стану, в структуру якого входять директиви, або контрнакази. Виконуючі адаптації дозволяють задовольнити головну потребу – у визнанні існування.

До виживаючих адаптацій належать: "творчий мрійник", "чарівний маніпулятор", "блискучий скептик". При співставленні з DSM-IV кожна адаптація у крайньому ступені вираженості може відповідати певному особистісному розладу.

Так, "творчий мрійник", або шизоїдний та шизотипічний розлади особистості, має життєву позицією є "Я–, ТИ–". Тон зазвичай є рівним та монотонним, а жести майже відсутні, вираз обличчя нерухолий. Особистісними якостями є незалежність, здатність прогнозувати дії інших, терплячість. Основними потребами для вдоволення є визнання почуттів та потреб. Люди з даною адаптацією уникають вирішення проблем. Відповідними заборонами є: "не роби цього", "не будь здоровим", "не належ", "не відчувай", "не думай". Контакт відбувається через усвідомлення поведінки, що призводить до розуміння своїх думок, що врешті-решт дає змогу усвідомити свої почуття.

"Блискучий скептик", або параноїдний розлад особистості, характеризується батьківською контамінацією та виключеним дитячим еґо-станом. Життєвою позицією є "Я+, ТИ–". Тон знебарвлений, монотонний, поза прями та нерухома. Основна потреба – це довіряти та відчувати себе у безпеці. Основними наказами є "не відчувай", "не будь дитиною", "не будь близьким", "не довіряй", "не насолоджуйся", "не належ". Контакт відбувається через усвідомлення думок, що веде до усвідомлення почуттів, а потім до зміни поведінки.

"Чарівний маніпулятор", або антисоціальний розлад особистості, формується на основі виключеного батьківського еґо-стану та контамінованого дитячого еґо-стану. Життєвою позицією є "Я+, ТИ–". Вимова характеризується підйомом в кінці речення, плечі припідняті і направлені вперед. Основною потребою є стати реальним для довірливих стосунків і приналежності. Контакт відбувається через поступове усвідомлення спочатку поведінки, а потім думок та почуттів.

До виконуючих адаптацій належать: зверхреагуючий ентузіаст, грайливий супротивник, відповідальний роботоголік.

"Зверхреагуючий ентузіаст", або демонстративний розлад особистості, містить в своїй структурі особистості подвійну контамінацію. Екзистенціальною позицією є "Я–, Ти+"; або "Я–, Ти–". Тон голоса високий та писклявий, завищений до кінця речення. Базовою потребою є освоїти власну силу, а також безумовне визнання. Заборонами є "не думай", "не рости", "не будь значимим", "не будь собою". Контакт відбувається через усвідомлення почуттів, що призводить до розуміння своїх думок, і веде до зміни поведінки.

"Грайливий супротивник", або пасивно-агресивний розлад особистості, має в основі структури подвійну контамінацію. Життєвою позицією є "Я–, Ти–". Тон напружений та стишений, тулуб нахилений вперед. Основною потребою є перестати боротися. Люди з особистісною адаптацією грайливого супротивника мають заборони "не рости", "не відчувай", "не роби цього", "не насолоджуйся", "не будь близьким". Зміна думок відбувається через усвідомлення поведінки та почуттів.

"Відповідальний роботоголік", або obsесивно-компульсивний особистісний розлад, виникає на основі контамінації батьківського еґо-стану. Екзистенціальною позицією є "Я–, Ти+". Тон уривчастий та точний, а поза вертикальна та збалансована. Основною потребою є бути самим собою. Визначною проблемою є страх зробити не все правильно. В основі даної адаптації є заборони "не відчувай", "не будь близьким", "не будь дитиною", "не отримуй задоволення". Контакт відбувається через мислення, а потім усвідомлення почуттів, що веде до зміни поведінки.

Процес розвитку особистості та формування окремих компонентів сценарного процесу тісно пов'язаний з виникненням та розвитком певних типів особистісних адаптацій.

Особистісна тривожність – це стійка індивідуальна якість особистості, яка характеризує ступінь її занепокоєння, емоційної напруги внаслідок дії стресових факторів [2]. Певні типи особистісних адаптацій, і відповідний рівень особистісної тривожності, виникають на основі певних передумов, якими є певна структура особистості, зокрема значний розвиток та прояв певних еґо-станів, окремих драйверів, життєвих позицій, та сценарних процесів. Така залежність пояснюється закономірностями формування особистості та утворенням на основі певної структури відповідних поведінкових патернів [11].

Метою даного дослідження було визначення та дослідження залежності формування певного рівня особистісної тривожності від певних видів особистісних адаптацій. Відповідно до поставленої мети в рамках експериментального дослідження реалізовувалась низка завдань:

1. Визначити основні компоненти сценарного процесу, що є передумовами формування певного типу особистісних адаптацій.
2. Дослідити закономірності формування певного рівня особистісної тривожності при певному типі особистісної адаптації.
3. Визначити практичні рекомендації щодо корекції компонентів сценарного процесу як методу впливу на рівень особистісної тривожності.

Реалізація даних завдань відбувалась в процесі експериментального дослідження, в якому приймали участь 30 людей, віком від 25 до 30 років. Процедура експериментального дослідження складалася з двох етапів: проведення діагностичної бесіди та застосування тестових методик.

Метою діагностичної бесіди було визначення вербальних та невербальних маркерів особистісних адаптацій та типів сценарного процесу. Метою застосування тестових методик було визначення та діагностика компонентів сценарію, а саме: драйверів, структури его-станів, функціональних его-станів як найбільш базових структур особистості, а також визначення рівня особистісної тривожності. Застосовувалися наступні тестові методики: "Опитувальник функціональних его-станів" та "Опитувальник структурних его-станів" Julie Nay (адаптовані В.Є.Гусаковсь-

ким); "Опитувальник драйверів" Сох, М. Ed. опитувальник для визначення особистісної та ситуативної тривожності Спілбергера-Ханіна.

В результаті проведеної діагностичної бесіди у групі досліджуваних були визначені всі шість типів особистісних адаптацій. Кількісне співвідношення між різними типами адаптацій у групі виявилось приблизно рівним (Рис.2).

Для діагностики типів адаптацій ми керувалися визначеними ознаками кожного типу адаптації. Сценарний процес досліджувався під час бесіди, і виявлявся за змістом та формою висловлення думок. Залежність виникнення певних типів особистісних адаптацій від особливостей компонентів сценарію була введена в процесі дослідження компонентів сценарію та співставлення цих результатів з визначеними типами особистісних адаптацій.

В результаті проведення тестових методик кожного досліджуваного були визначені структура его-станів, переважаючі его-стани з погляду функціональної моделі та ведучі драйвери. За отриманими результатами була виявлена наступна залежність, яка була встановлена в результаті співпадіння не менше, ніж на 80% (Таблиця 2).

За результатами даного дослідження були визначені такі рівні особистісної тривожності (Рис.3).

Була встановлена наступна закономірність, що найвищі рівні тривожності були зафіксовані у досліджуваних з такими адаптаціями, як "творчий мрійник", "зверхреагуючий ентузіаст", "грайливий супротивник", "відповідальний роботоголік". Ці типи особистісних адаптацій характеризуються екзистенціальною позицією "Я-". Така залежність пояснюється закономірностями формування

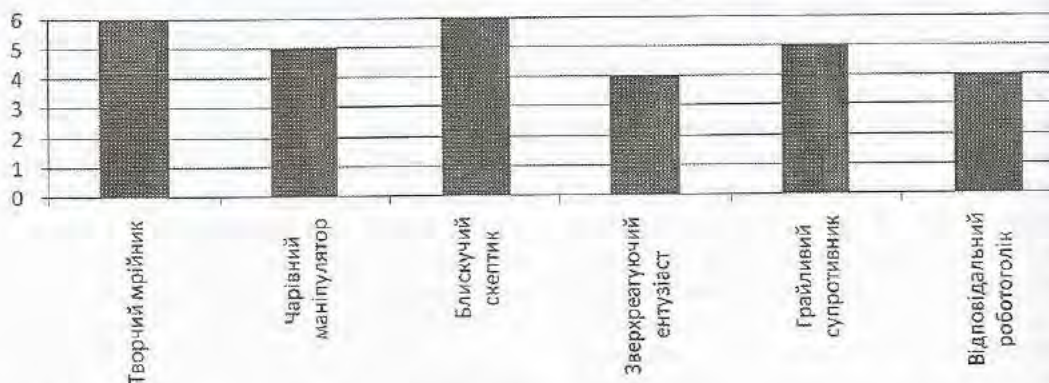

Рис. 2. Кількісний розподіл типів адаптацій у групі досліджуваних

ТАБЛИЦЯ 2

ЗВ'ЯЗОК ПЕВНИХ ФОРМ КОМПОНЕНТІВ СЦЕНАРІЮ ТА ВИДІВ АДАПТАЦІЙ

Типи особистісних адаптацій	Структура его-станів	Переважаючий его-стан у функціональній моделі	Ведучий драйвер	Життєва позиція
Творчий мрійник	Подвійна контамінація	«-» Б	Будь сильним	Я-, Ти-
Чарівний маніпулятор	Дитяча контамінація та виключений батьківський его-стан	«-» Дт	Подобайся іншим + Будь сильним	Я+, Ти-
Блискучий скептик	Батьківська контамінація та виключена дитина	«-» Б, «-»Дт	Будь сильним + Будь досконалим	Я+, Ти-
Зверхреагуючий ентузіаст	Дитяча контамінація	«-»Дт	Подобайся іншим	Я-, Ти+
Грайвильний супротивник	Подвійна контамінація	«-»Дт	Намагайся	Я-, Ти-
Відповідальний роботоголік	Батьківська контамінація	«-» Б	Будь досконалим	Я-, Ти+

особистості, та утворенням на основі певної структури поведінкових патернів.

Дитина приймає сценарні рішення у відповідності до сприйняття оточуючого світу. В дитинстві кожна людина пише свій власний сценарій життя. У ході аналізу сценарію можна виявити як люди несвідомо створюють свої проблеми, так як вони проявляються у спілкуванні. Відповідно до отриманих наказів та дозволів у дитини формується структура особис-

тості, виробляється ведучий драйвер, утверджується життєва позиція. Це все є умовами при виконанні яких людина "має право" жити. І виходячи з певного набору компонентів особистості і формуються певні поведінкові патерни, які і складають основу прояву особистісних адаптацій. Розуміючи процес формування особистісних адаптацій, і враховуючи рівні особистісної тривожності можливо розробити підходи для контакту з кожним типом адап-

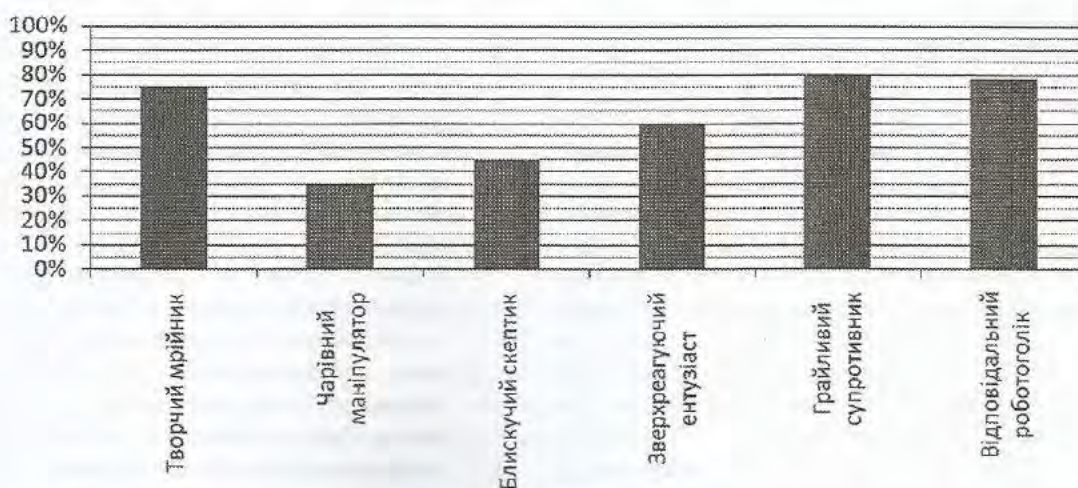

Рис. 3. Рівні особистісної тривожності при різних типах особистісних адаптацій

тації, застосовуючи певні канали для контакту різних еґо-станів.

Для "творчого мрійника" характерний директивний канал для контакту, оскільки ведучим еґо-станом є батьківський. Контакт має здійснюватися через поведінку, оскільки, ведучий драйвер, який притаманний даній адаптації, — це "будь сильним", який виникає на основі заборони "не відчувай".

З "блискучим скептиком" контакт буде ефективним через директивний або інформаційний канали. Контакт буде ефективно здійснюватися через мислення, оскільки у структурі визначається батьківська контамінація.

"Чарівний маніпулятор" здійснює контакт через поведінку. Ефективними каналами є директивний (оскільки активним станом є дитячий), емотивний, турботливий.

Для "зверхреагуючого ентузіаста" характерний турботливий та емотивний канали комунікації, оскільки ведучим драйвером є "подобайся іншим". Контакт відбувається через почуття, оскільки у структурі визначається дитяча контамінація.

У "відповідального роботоголіка" контакт здійснюється через мислення, оскільки в основі структури знаходиться батьківська контамінація. Канал для контакту характеризується директивним стилем.

"Грайливий супротивник" має емотивний канал для контакту. Контакт здійснюється через поведінку, бо ведучим драйвером є "намагайся".

Таким чином отриманими результатами даного дослідження можна користуватися при проведенні психологічного консультування та психотерапії, для встановлення найбільш ефективного контакту з клієнтами.

Висновки

1. Дослідивши зв'язок між певними компонентами сценарного процесу та окремими формами адаптації ми встановили чітку залежність. "Творчому мрійнику" притаманні драйвер "будь сильним", подвійна контамінація, життєва позиція "Я-,Ти-". Для "блискучого скептика" характерні драйвери "будь сильним" та "будь досконалим", батьківська контамінація та виключений дитячий еґо-стан, життєва позиція "Я+,Ти-". "Чарівного маніпулятора" характеризують драйвери "будь сильним" та "подобайся іншим", виключений батьківсь-

кий еґо-стан та дитяча контамінація, життєва позиція "Я+,Ти-". Для "грайливого супротивника" притаманні драйвер "намагайся", подвійна контамінація, життєва позиція "Я-,Ти-". "Відповідальному роботоголіку" характерні драйвер "будь досконалим", батьківська контамінація, життєва позиція "Я-,Ти+". "Зверхреагуючому ентузіасту" притаманні драйвер "подобайся іншим", дитяча контамінація, життєва позиція "Я-,Ти+". Ці закономірності були визначені у 95% досліджуваних.

2. Високий рівень особистісної тривожності притаманний таким адаптаціям: "творчий мрійник", "зверхреагуючий ентузіаст", "грайливий супротивник", "відповідальний роботоголік". Це пояснюється спільною для цих адаптацій життєвою позицією "Я-", яка проявляється невпевненістю в собі, недовірою до оточуючого світу. Формування даної позиції може пояснено з позиції генетичного аналізу особистості. Відповідно до отриманих наказів та дозволів у дитини формується структура особистості, виробляється ведучий драйвер, утворюється життєва позиція. Це все є умовами при виконанні яких людина має право "жити". Виходячи з певного набору компонентів особистості і формується певні поведінкові патерни, які і складають основу прояву особистісних адаптацій і зумовлюють певний рівень особистісної тривожності.

3. Результати даного дослідження можуть бути використані як для корекції рівня особистісної тривожності, так і для встановлення ефективного контакту у процесах терапії та консультування. Кожному типу особистісної адаптації притаманні певні канали для контакту: "творчому мрійнику" — директивний; "блискучому скептику" — інформаційний; "чарівному маніпулятору" — турботливий та директивний; "грайливому супротивнику" — емотивний; "зверхреагуючому ентузіасту" — турботливий; "відповідальному роботоголіку" — інформаційний. Розуміння механізмів встановлення контакту з людьми з певними типами адаптацій може бути використане

ристано у психологічному консультуванні та у психотерапії з метою утворення терапевтичного альянсу. Результати даного дослідження щодо закономірностей процесу формування осо-

бистості можуть бути рекомендовані до застосування як теоретична основа корекції особистості у процесі психотерапії та консультування.

ЗАВИСИМОСТЬ УРОВНЯ ЛИЧНОСТНОЙ ТРИВОЖНОСТИ ОТ ТИПА ЛИЧНОСТНОЙ АДАПТАЦИИ ПО ТЕОРИИ ТРАНЗАКТНОГО АНАЛИЗА

М.М. Филоненко, А.А. Головань

Резюме. Данное исследование посвящено определению предпосылок формирования уровня личностной тревожности. Эта проблема рассмотрена с позиции транзактного анализа. В статье подана характеристика связи между компонентами жизненного сценария и развитием уровня личностной тревожности.

Ключевые слова: личностная тревожность, транзактный анализ, этапы развития личности, экзистенциальная позиция, жизненный сценарий, личностная адаптация.

PERSONALITY'S ANXIETY RATE'S DEPENDENCE FROM THE TYPE OF PERSONALITY'S ADAPTATION IN THE TRANSACTIONAL ANALYSES

Filonenko MM, Golovan AA

Abstract. Present research is devoted to the precondition's determination of personality's anxiety rate. This problem is considered in the frame of transactional analyses. In the article description of the connection between the life script's components and the personality's anxiety rate is given.

Key-words: personality's anxiety, transactional analyses, stages of the personality's development, existential position, life script, personality's adaptation.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Берн Э. Игры, в которые играют люди: психология человеческих взаимоотношений. Люди, которые играют в игры: психология человеческой судьбы / пер. с англ. - М.: Прогресс, 1988. - 400с.
2. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Справочник-словарь по психологической диагностике. - СПб.: Питер, 1999.
3. Гулдинг М., Гулдинг Р. Психотерапия нового решения: теория и практика. - СПб.: Питер, 2000. - 350 с.
4. Джойнс В., Стюарт Я. Основы транзакционного анализа. - К.: ФАДА, ЛТД, 2002. - 393с.
5. Стайнер К. Сценарии жизни людей.- СПб.: Питер, 2003. - 416 с.
6. Шустов Д.И. Руководство по клиническому транзактному анализу. - М.: "Когито - Центр", 2009. - 367 с.
7. Cox, M. The relationship between ego state structure and function: a diagrammatic formulation. TAJ, v.29, №1, 1999.
8. Dusay, J. Egoagrams and "Constancy hypothesis". TAJ, v.2, №3, 1972.
9. Joines, V., Stewart, I. Personality Adaptations. A new Guide to Human Understanding in Psychotherapy and Counseling. -Nottingham and Chapel Hill: Lifespace Publishing, 2007. - 413 с.
10. Levin, P. The cycle of development. TAJ, v.12, №2, 1982.
11. Schiff, S. Personality development and symbiosis. TAJ, v.7, №4, 1977.